

DR. MAROSI LAJOS

A Területi statisztikai évkönyv elektronikus újdonságai (bűnügyi adatok példáján)

Egy kis statisztikatörténet

A KSH Területi statisztikai évkönyve sokat változott – fejlődött – az alatt a bő évtized alatt (is), amióta e sorok szerzője részt vesz a könyvsorozat készítésében. A változások között szembevetendő a terjedelem növekedése. Az 1994-es kötet 296 oldalas, a hozzá szerkesztésében még nagyon hasonló 1995-ös könyv 334 oldalas volt, az ugrásszerű bővülés ez után következett. A mennyiségi növekedést elsősorban a témák részletesebb bemutatása, új táblázatok beiktatása, új fejezetek nyitása és részletesebb módszertani magyarázatok közlése okozta, ami kétségkívül gazdagította az évkönyvet, ezért fejlődésnek mondható. Egyszeri nagy terjedelembővülést jelentett a szakfejezetek oldalrovtának átállítása megyesorosról regionálisra, amit a fejlesztéspolitika, az Európai Unióba való készülődés és dr. Katona Tamás elnök követelt meg. Az 1996-os kötet terjedelme 496 oldal lett. Minden korábbi mutató megmaradt megyei részletezésben is, de az adatok kiegészültek a hét tervezési-statisztikai régió adataival. (Ha már nem lehetett a megyesort régióstól kétszer betördelni egymás alá egy oldalra, legalább olvasható méretűvé váltak a számjegyek. A korábbi apró betűket és számokat többször szóvá tette Katona Tamás, akinek az volt a szokása, hogy betűről betűre elolvasta a könyvet a nyomdába adás előtt.) A terjedelem még tovább bővült: a 2000. évi érte el a maximumot, 568 oldalt. A szerkesztők, elsősorban Kovács Tibor, ekkor már törekedtek a bővítés megállítására, sőt – a településhálózati fejezet tábláinak átszerkesztésével – az oldalszám csökkentésére is. A kistérségi fejezet azonban továbbra is nagy hangsúlyt kapott, a Függelék pedig tartalmazta a települések kistérségekbe való besorolását. A „csak” 526 oldalas 2002-es évkönyv kiérdemelte a kemény borítót, mivel a korábbi vékony kötés rosszul viselte a lapozást.

Egy bekezdés a könyvsorozat készítőiről. A már említetteken kívül, akik a koncepciót meghatározták, illetve az elkészült anyagot alávették utolsó előtti és utolsó szakmai ellenőrzésnek, az évkönyvet a Területi tájékoztatási osztály statisztikusai állították elő a ceruzás táblatervektől a külső adatok átvételén és gépbe vitelén át a Wordben történő nyomdakész szerkesztésig. Amit adatbázisból (a T-STAR-ból) elő lehetett venni – és ilyen volt az információk többsége –, azt a világ legtürelmesebb informatikusa kérdezte le, és helyezte be a maga által TPL táblázási programnyelvvvel szerkesztett táblázatokba. Az egész folyamat szíve-lelke a ma már nyugdíjas Komjáthy Józsefné dr. volt, akinél többet kevés magyar szakember tud a területi statisztikáról, s akinek kiemelkedő érdeme a Területi statisztikai évkönyv szakmai presztízsének fenntartása. Mivel a területi év-

könyv a megyei évkönyvekkel és a budapesti évkönyvvel összefüggésben készült, tartalmának alakításához és minőségéhez hozzájárultak az igazgatóságok tájékoztatási osztályának munkatársai is.

Az „okos” CD

A területi statisztikai évkönyveket már évek óta előállítottuk CD-ROM-on is (külön lehetett megvásárolni), de annak egyetlen előnye a kis mérete volt. Minőségi változást jelentett, hogy a 2003-as kötet CD-je nem csupán másolta a nyomtatott anyagot, hanem lehetővé tette az adatokkal való további számolást – újabb adatbevitel nélkül. A CD-n olyan méretű Excel-táblát is elhelyeztünk, ami papíron kezelhetetlen lett volna. Tehát aki a Területi statisztikai évkönyv 2003-at *a hozzá tartozó* CD-vel megvette, vagy levette egy könyvtár polcáról, az új lehetőségekkel rendelkezett. A legújabb, 2004-ről szóló évkönyv hasonló, de még több kiegészítő anyagot tartalmaz, például 25 grafikon, amelyek általában regionálisak, de van egy az Európai Unió tagállamainak GDP-jéről is. (A nyomtatott alapkönyv terjedelmét egyúttal csökkentettük, egyelőre 432 oldalra.) A KSH kiadványai között az itt bemutatandó elektronikus megoldások nem úttörő jellegűek, de *a magyar területi statisztikában* kétségtelenül azok. Szakterületünk sajátossága (például a területi egységek nagy száma) miatt különös előnnyel jár a működő táblázatok és az interaktív térképek publikálása. Nos, ez a mi területi „okos” CD-nk.

Mérések és elemzési szintek

A mérések – legyenek azok köznapiak vagy tudományosak, élettelenre, előre vagy társadalmi képződményre vonatkozók – gyakran visszahatnak a mért jelenségre, befolyásolják azt. Olykor elhanyagolható mértékben, máskor azonban számottevően. Míg a fizikai-kémiai világban maga a mérés avatkozik be a folyamatba (például áramerősség vagy hőmérséklet megállapítása), addig a társadalomban *az eredmény visszacsatolása* vált ki ilyen jellegű hatást. Jól ismert jelenség például, hogy az infláció vizsgálata és az ennek alapján készített prognózis önbeteljesítő hatású; meg az is, hogy a választási közvélemény-kutatás nyilvánosságra hozatala rövid időtávon különösen befolyásolja a szavazók magatartását. Most már területi statisztikai példát hozva: azáltal, hogy megmérjük (kiszámítjuk) valamely területi egységek olyan lényeges jellemzőit, mint jövedelmi viszonyaik, fejlettségük vagy veszélyeztetettségük, kedvező vagy kedvezőtlen hatást gyakorolhatunk ezen területekre. Például: vasúti forgalomszámlálás alapján sűrítethetjük a járatokat, vagy megszüntethetjük a szárnyvonalat; a házasság, család, ifjúság és nemi erkölcs elleni bűncselekmények számának ugrásszerű emelkedését észelve szigorúbb büntetések kilátásba helyezésével óvhatjuk a gyerekeket és az időseket. A jól megértett és visszajelzett adatok hatása inkább kedvező, a félreértetteké, túlzottan leegyszerűsítőké pedig inkább kedvezőtlen, váratlan. (Nem minden bűncselekmény kelt féltelmet a köztudatban, nem minden közterület válik biztonságossá a kamerától, nem minden rangsorolás igazságos. A végletekig lecsupaszított adatok alapján generált rangsorok ritkán járnak kedvező hatással a végeken helyet foglaló egységekre nézve.) És ahogy az anyagvizsgá-

latban annál erősebb a mérés visszahatása a mért jelenségre, minél kisebb építőköveket mérünk, úgy a területi statisztikai mérésekben is annál óvatosabban kell eljárni, annál inkább gondolni kell a visszahatásra, minél kisebb társadalmi-gazdasági-közigazgatási egység szintjén vizsgálódunk.

A statisztika tipikus téregységei a (településen belüli) népszámlálási számlálókörzetek, a települések (Budapesten belül a kerületek is), a statisztikai kistérségek, a megyék a fővárossal (NUTS 3), a tervezési-statisztikai régiók (NUTS 2) és a nagyrégiók (NUTS 1). Az utóbbiak (Dunántúl, Közép-Magyarország, Észak és Alföld) a legközelebbi Területi statisztikai évkönyv újdonságai lesznek, ezekkel itt most nem foglalkozom. A NUTS 2 szintű régiók igen alkalmasak az európai uniós összehasonlításokra, és Magyarországon belül is szép számmal vannak olyan gazdaságstatisztikai mérések, amelyek esetén a regionális az alkalmasabb vizsgálati szint (Katona 2000), más esetekben viszont korlátozottan teszi lehetővé a jelenségek leírását. Egyébként mindig a konkrét vizsgálati cél alapján kell kiválasztanunk a területi egységet. Mint ahogy a különböző léptékű térképek egyikét sem lehet ideálisnak mondani úgy *általában*.

Faluvégi Albert (2004) így tett különbséget a területi szintek elemzési lehetőségei között: „Míg a nagyrégiós (itt a NUTS 2 szintre gondolt – M. L.), megyés elemzés a főváros–vidék, illetve a nyugat–kelet markáns különbségeit mutatja be, addig a kistérségeket tekintve sokkal differenciáltabb a kép. A piactudományra való átmenet végére kialakult térszerkezetben ... jóval tagoltabb és eltérő növekedési pályákon haladó térségtípusok különíthetők el.” (Érdeemes megfigyelni a kistérségkutató szemléletmódját. Fontosabbnak tartja a típusok kialakítását és az ezekbe való besorolást, mint az egyes települések teljes dicsőség- és szégyenlistáját. És nem csak abból a kényelmi szempontból, hogy könnyebb néhány típust leírni, a hozzájuk tartozó településszámot megadni, mint a 3145 települést rang szerint felsorolni. Kategóriákba soroláskor a kutató természetesen rendelkezik az összes település mért és számított adatával, de tudatában van annak is, hogy a halmaz egyik eleme gyakran nem szignifikáns módon előzi meg a másikat, tehát nagyobb biztonsággal lehet ezeket azonos kategóriába sorolni, mint kimondani róluk: *ez megelőzi azt*. (Másik évben pedig majd: *az megelőzi ezt*.) Katona Tamás így fogalmazott a már említett, mérési és megbízhatósági problémákkal foglalkozó cikkében: „... nem elhanyagolható előny az egyszerűen értelmezhető sorrend meghatározhatósága. Ennek különösen akkor van jelentősége, ha a statisztikailag megállapított sorrendhez valamilyen direkt hatás – például támogatások odaítélése – kapcsolódik. Meg kell említeni, hogy a statisztikai adatok és bármilyen anyagi előny közvetlen összekötése semmiképpen sem szerencsés – legalábbis a statisztikus nézőpontjából –, mert magában hordozza a statisztikai adatok torzításának lehetőségét az adatszolgáltató részéről.” Ez a probléma rokonságban van a mérésnek a mért jelenségre való visszahatásával.

A területi statisztikai elemzés más megközelítésű módszere a *települések népesség-nagyság szerinti csoportosítása*, amelyről dr. Balogh Miklós (a társadalomstatisztikára vonatkoztatva) folyóiratunk egyik 1998-as számában ezt írta: „A sajátos magyar településszerkezetet is figyelembe véve ismételten át kell gondolni a területi tájékoztatásban használt csoportosításokat. Természetesen nem arról van szó, hogy a NUTS által előírt, megkövetelt, és nem kis nehézségek árán végre /nálunk is/ elfogadott területi osztályozá-

si rendszert kell felülvizsgálni, hanem arról, hogy a települések népességnagyság szerinti csoportosításának egyre nagyobb szerepet kell kapnia a területi tájékoztatásban.” Ezt a véleményt nem csupán osztja a területi statisztikai évkönyveket készítő kollektíva, hanem a nyomtatott évkönyv 20.8-as és 20.9-es táblájában (36 oldalon) így rendezi az adatokat. Ami az elemzéseket illeti, alkalomadtán folyóiratunk is közöl ilyen megközelítésű tanulmányokat, például jelen számunkban a középfokú oktatásról (Neuwirth Gábor). Azon gondolkodva, hogyan lehetne az évkönyv CD-jét ebben az irányban is „megokosítani”, arra hajlok, hogy közölhetnénk ilyen Excel-táblát, oldalrovatában a népességnagyság-kategóriákkal (amelyek lehetnének differenciáltabbak, mint a papíralapú táblázatokban), fejrovatában pedig a T-STAR-ra alapozott gazdag mutatóválasztékkal. További segítség lenne a CD felhasználóinak, ha grafikonok sorozatát is megadnánk ebben a megközelítésben (a jelenleg használt kategóriaszámmal). De ezek csak javaslatok a jövőre, még nem a létező évkönyv újdonságai. Ezért térjünk is vissza az összefüggő térelemekhez, azok közül pedig a kistérségekhez!

A *kistérségnek* mint adatközlési-elemzési szintnek van előnye a „szomszédos szintekkel” szemben. A településekhez képest gyakorlati előny a könnyebb kezelhetőség: a kistérségek száma csak 168. Fontosabb azonban, hogy a statisztikai kistérségek (amelyek kevés politikai vitával és elég nagy szakmai konszenzussal álltak össze) a valóságban együtt élik az életüket. Centrum(ok)ból és hozzá(juk) kötődő községekből állnak. Az együtt megoldható problémák sora, a középszintű szolgáltatások igénybevétele, a foglalkoztatás, a kis távolságú utazás gyakorisága összeköti őket. Ez a lényegük (amitől csak Budapest és Debrecen tér el, mert ezek önmagukban számítanak kistérségnek). A kistérségek méretei tehát széles skálán helyezkednek el. „Nagyobb lélekszámú centrumhoz nagyobb népességű vonzáskörzet tartozik. (...) Az aprófalvas vidékeken egyes központokhoz lényegesen több település tartozik, mint például az alföldi térségekben” – folytatja a jellemzést Faluvégi.

Olyan gyakorlati igények is a kistérségi szintű adatok felé fordítják a figyelmet, mint az önkormányzatok társulásai, forrásszerzési, pályázatírási tevékenysége. Nem meglepő hát, hogy a Területi statisztikai évkönyv CD-jén épp a kistérségi táblázat jelenti az egyik újdonságot.

Alapadatok Excel-táblában

A nyomtatott évkönyv kistérségi fejezete 4 – vegyes tartalmú – táblázatból áll, s ezek zömükben intenzitásadatokat tartalmaznak, általában a lakónépességre vetítve. Ily módon a kistérségek mutatói a méretkülönbség ellenére rögtön összehasonlíthatók. A CD Excel-táblája viszont az alapadatokat közli, hogy a felhasználó tetszőleges műveleteket végezhesen velük. A mintegy 130 alapadat katalógusa e cikk Függelékében olvasható.

A CD-ről közvetlenül megnyitott táblázat nem rendelkezik az Excelnek azzal a lehetőségével, hogy az oldalrovatot és a fejrovatot rögzíteni tudnánk. Ezért, ha a felhasználó számítógépén telepítve van a Microsoft Excel, akkor a táblázatot célszerű a merevlemezre menteni xls kiterjesztéssel, s azután ebben dolgozni.

A felhasználó megnyithatja, megtekintheti és kinyomtathatja a kistérségi táblázatot abban az esetben is, ha a gépén nincs telepítve az Excel. Erre a CD-n megtalálható Excel Viewer ad lehetőséget. Ez a program viszont nem teszi lehetővé az adatok szerkesztését, munkafüzetek mentését, munkafüzet létrehozását. Tehát az évkönyvnek ez az elektronikus újdonsága a maga teljességében csak Excel megléte esetén érvényesül.

Interaktív tematikus térképek

A területre vonatkozó relatív adatok alapján szerkesztett *felületkartogramok* a XIX. század első felében váltak általánosan elterjedté: minden grafikus módszer alkalmazó statisztikus és közgazdász használta ezeket. Általános szerkesztési alapelvként már akkor elfogadták, hogy a *feketedési érték* vagy *színintenzitás* a kategóriaértékekkel arányosan növekedjen, vagy – más vélemények szerint – csökkenjen (Klinghammer 2005). Amikor a továbbiakban térképekről lesz szó, tulajdonképpen felületkartogramot kell érteni.

A Területi statisztikai évkönyv 1994 óta alkalmaz színes térképeket 16 oldal terjedelemben (oldalanként egyet vagy kettőt). A többszínnyomásnak – az esztétikai élmény fokozásán túl – csak azon térképek esetén volt jelentősége, amelyek kategóriái egy középértéktől számítva felfelé az egyik, lefelé pedig egy másik szín tónusait kapták. Ez a megoldás eleve kínálkozik a vándorlási különbözet térképén, ahol színelvlasztó érték a nulla. Nagyobb jelentőséget a színesen nyomtatott térképek a 2001-es évkönyvtől kaptak, amikor a színintenzitással kifejezhető egyik értéksor mellett oszlop- és kördiagramokat is kapcsolunk a megyékhez. Az ilyen esetekben az eltérő színvilág segített elkülöníteni a többféle információt. A tartalom „sűrűsödése” megnehezítette az eligazodást a kevésbé gyakorlott olvasók számára.

A CD-n található *interaktív tematikus térképek* első pillantásra egyszerűbbek a nyomtatottnál: monokrómok (igaz, változtatható alapszínnel), és nem hordoznak diagramokat. Egy felületkartogram – egy statisztikai mutató. Hat sorozat interaktív térkép készült: megyei (Budapesttel együtt 20 területegység), kistérségi (168 területegység), települési (3145 község és város), agglomerációs (az agglomerálódó térségekkel, nagyvárosi településegységekkel és a budapesti agglomeráció hat szektorával együtt 27 területegység), idegenforgalmi régiók szerinti (9 területegység) és üdülőkörzeti (27 területegység). Az első kettő interaktivitása a következőkben nyilvánul meg: 1. gombnyomásra előtűnnek a régiók és a megyék határvonalai, 2. a bal egérgombbal egy területegységre kattintva a térkép alatt megjelenik az egység neve és a statisztikai mutató értéke. A települési térképsorozat az elmondottakon kívül nagyítható-kicsinyíthető (zoomolható), tehát a kiválasztott települést közelíteni lehet, vagy el lehet távolodni tőle annyira, hogy a szomszédtelepülések is megfigyelhetők legyenek. (Itt azonban nem tüntethető fel a kistérségi határvonal, ami pedig praktikus lenne.) A tartalomjegyzék valamely témacsoportjára kattintva megjelenik a csoport első térképe. A cím melletti nyíl kinyitja a témán belüli térképek listáját, amelyről választani lehet. A megyei és kistérségi térképlista majdnem azonos, a települési és az agglomerációs szűkebb. Ezek teljes felsorolása megtalálható írásom Függelékében. Az idegenforgalmi régiókról és az üdülőkörzetekről a kereskedelmi és magán szálláshelyek néhány adatát közlik a térképek. Az Európai Unió tagjai-

nak és a csatlakozásra készülő országoknak főbb adatait egy *statikus térképsorozat* ábrázolja NUTS 2 regionális szinten.

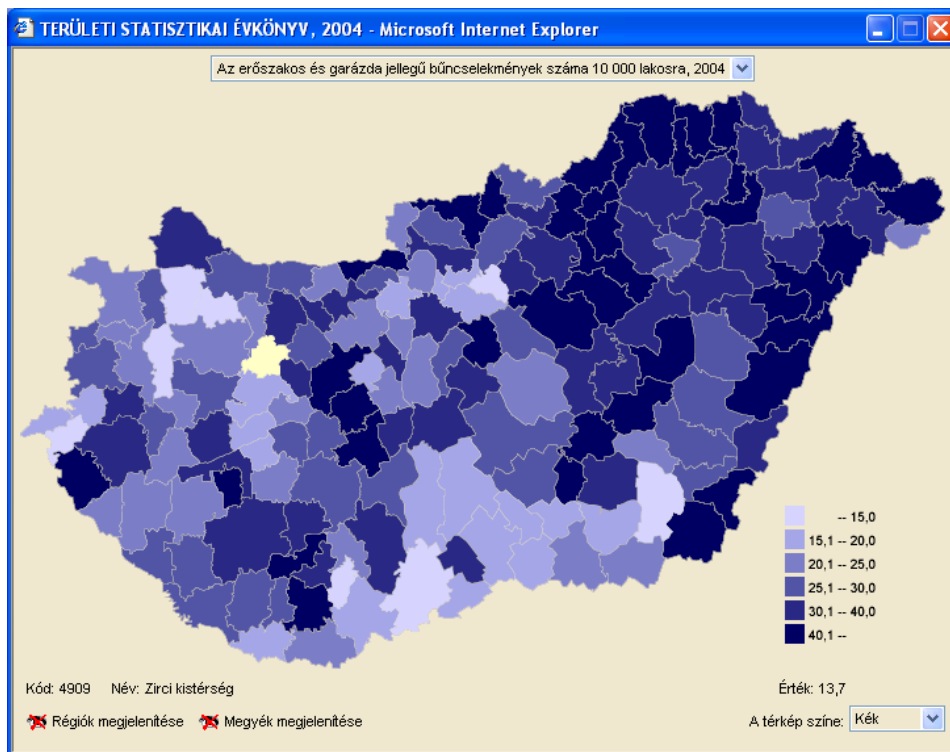
Az interaktivitásnak az évkönyv CD-jén jelenleg elért szintje nem a maximum. (Jól használható volna az idődimenzió bevétele, az azonos intenzitási kategóriába tartozó területegységek együttes kiemelése, alternatívaként két szín árnyalatainak alkalmazása az átlag alatti és fölötti értékek bemutatására, a kategóriahatárok módosításának lehetősége, a zoomolás kiterjesztése a kistérségi szintre, és egy bizonyos léptéktől kezdve az egységek nevének rávetítése a térképre – persze csak igény szerint.) De ami van, az praktikus, és az adatok között segít eligazodni. Magától értetődő, hogy a területegységek egyenkénti mutatóértékének lekérdezése egyszerűsíti a felhasználó dolgát, ha a földrajzilag közeli egységek adatait akarja tudni, ahhoz képest, ha táblázatokat használna, vagy csak a kategóriabesorolást látná színekkel jelölve. Legalább ilyen hasznos a határvonalak el- és feltüntetésének lehetősége.

Vegyük példának Az erőszakos és garázda jellegű bűncselekmények száma 10 000 lakosra című kistérségi térképet (1. ábra)! Azért éppen ezt, mert ebbe a halmazba hasonló jellegű, fokozottan veszélyes, a közhangulatot erősen befolyásoló bűntettek tartoznak. (Szemben a minden bűntettet és vétséget magába olvasztó „összes bűncselekmény” halmazával.) Feltételezhetjük, hogy ezek társadalmi talaja kevesebb összetevőt tartalmaz, s kötődik a lakóhelyet, munkahelyet (ha van), szórakozást, szolgáltatásokat egybefogó kistérséghez.

A térkép szembeötlő sajátosságain (az ország keleti–északkeleti harmadának szinte egybefüggő fertőzöttségén, délen pedig a Dunától nyugatra és keletre háromszög alakban elterülő erőszakmentesebb területen) túlmenően kráterszerű és sávós rajzolatokat figyelhetünk meg. A magas bűncselekményi intenzitást jelölő sötét vonalak világosabb, többé vagy kevésbé nyugodalmas, biztonságos belső területeket fognak közre. Az egyik ilyen kedvezőbb terület alkotórészei a Mezőkövesdi, a Miskolci, a Szerencsi, a Tiszaújvárosi, a Mezőcsáti, a Polgári, a Balmazújvárosi, a Hajdúszoboszlói, a Hajdúböszörményi, a Nagykállói, a Nyíregyházai, az Ibrány–Nagyhalászi stb. kistérségek – ezeket északról és nyugatról összefüggő, délről és keletről szaggatott elhelyezkedésű sötéten ábrázolt vonulat övezi. További két kráter közepesen fertőzött eleme maga Budapest, amitől nyugatra és északkeletre is vannak kedvezőbb helyzetű kistérségcsoportok. Közülük a legvilágosabb, „legtisztább” az Aszódi kistérség, de a Gödöllőiben, a Dunakesziben és a Veresegyháziban is figyelemre méltóan kevés erőszakot regisztráltak. A fővárostól nyugatra és délre az erőszakmentesebb területhez tartozik a Pilisvörösvári, a Bicskei, a Budaörsi, a Gárdonyi, az Adonyi és a Ráckevei kistérség. Északnyugat–délnyugat irányú fertőzött sávot a magyar–román határ mentén találunk, és tőle 30–50 kilométerrel nyugatra. A kettő között a Püspökladányi, a Szeghalomi, a Békési, a Békéscsabai, és különösen az Orosházai kistérség valóban békésebb. Ha ezeknek a rajzolatoknak hozzávetőleges mását meg lehetne találni más társadalmi körülményeket ábrázoló kistérségi térképe(ke)n, okunk volna feltételezni, hogy egzakt, matematikai-statisztikai módszerekkel tovább kell kutatni szignifikáns korrelációk után. (A bűnözés és a fő társadalmi-gazdasági jellemzők viszonylatában a statisztikában megszokottnál könnyebb felismerni az okot és az okozatot.)

Monitorkép egy interaktív térképről

1. ábra

(Megjegyzés: a kistérségek egyidejű, áttekinthető azonosításához célszerű kinyomtatni a CD-ről A kistérségek rendszere c. térképet, és azt összevetni a munkatérképpel.)

Igaz, nem a térképek összevetéséből merítve indítást, hanem az egységes rendőrségi és ügyészségi statisztika (ERÜBS) szakértőjeként és kezelőjeként fogott jelentős elemzőmunkába Erdősi Sándor. Kistérségi szinten összeveti a bűnügyi statisztika mutatóit fontos társadalmi jellemzőkkel. A Területi Statisztika 2006 első felében örömmel biztosít helyet ennek a tanulmánynak. Addig azonban ejtsünk szót egy települési szintű adatközlésről!

„Magyarország kriminalisztikai toplistája. Bűnös városok”

Az ismert magyar gazdasági, politikai hírmagazin ezzel a címmel jelentette meg listáit arról, mely városokban a legnagyobb és melyekben a legalacsonyabb a bűnügyi fertőzöttség. „A 274 hazai várost rangsoroló – most először nyilvánosságra kerülő – bűnügyi toplista élén érdekes módon nem az évtizedekkel ezelőtt bűnös városnak kikiáltott Budapest áll, hanem néhány üdülőtelepülés (...) és turisztikai központ (...). A kiugróan magas bűnügyi mutatókat e helységekből, akár csak a határátkelőhely (...) esetében az magya-

rázhajta, hogy az állandó népességhez viszonyítják (s nem a városban élő, nyaraló, illetve az azon átutazó összes személyhez) a bűncselekmények számát.”

A jelenség nem új, és nem meglepő. Amikor a KSH-ban évenkénti gyakorisággal csak megyei szintű bűnügyi-statisztikai adatokat ismertünk, már akkor is világos volt, hogy a nagy idegenforgalmat lebonyolító megyék fertőzöttsége vetekszik a fővároséval, esetenként meg is előzi azt. A Területi Statisztika hasábjain 1999 januárjában megjelent, a rendszerváltástól számított 9 évet áttekintő cikkemben ezt írtam: „A bűncselekményekkel való 'fertőzöttség' intenzitása szempontjából a területi különbségeket meghatározó tényezők a következők: nagyvárosi viszonyok (zsúfoltság, anonimitás); a közlekedési hálózat sűrűsége, jellege és forgalma; az idegenforgalom élénksége; az országhatárok (különböző típusú szakaszainak) távolsága; képzetlen (és lumpen) munkaerő koncentrációja nagy építkezéseken, földmunkákon; olyan társadalmi-gazdasági jelenségek kialakulása, amelyek területileg maguk is differenciáltak, s amelyek összefügghetnek a bűnelkövetéssel (munkanélküliség, tulajdoni különbségek, koncentrált szegénység, iskolázatlanság, szórakozási szokások) – ezek némelyike nem megyék, hanem településtípusok között okoz eltéréseket; bizonyos társadalmi csoportok, önkormányzatok önvédelmi képessége vagy annak hiánya...”

A döntően megyei adatokra építő írásban – az Országos Rendőr-főkapitányság 1991-ben készült tájékoztató füzeté alapján – én is megemlítettem néhány települést környékével együtt, jelezve, hogy „az aggregált megyei adatok mögött további jelentős különbségek húzódnak meg. A bűncselekmények legnagyobb gyakoriságának terhét cipelő települések túlnyomó többsége jól csengő nevet visel(t), jelentős hely (volt), (második város, üdülőparadicsom, vagy 'Európa legnagyobb szárazföldi kikötője'). 1991-ben 11 olyan megye volt, ahol a 100 000 főre jutó bűncselekmények száma meghaladta a 2600-at. (Az akkori csúcsok tehát sokkal magasabbak voltak a 2004. évi csúcsoknál. Nem rangsort közöltem, hanem e megyék legkirívóbb helyzetű néhány településének nevét, esetenként a környékét is hozzávéve. Nem volt tehát toplista. Mai fejjel pedig már egyáltalán nem alapoznék az „összes bűncselekmény” adatára, mert ez inkább félrevezet, mint felvilágosít: annyifélek a bűncselekmények. És a települések megnevezésével még óvatosabb volnék. Azért, amiről fentebb szoltam: egy szűkebb közösség valami módon mért, számított (mint az újságíró mondta is, nem a nappal jelen lévő emberek számához viszonyított) adata hatással lehet a helyi társadalom életére.

A nappali népesség nagyobb a lakónépességnél, ha többen járnak be dolgozni és tanulni, mint ahányan naponta kifelé ingáznak, valamint akkor, ha a település vonzza a látogatókat. Visegrádon éppen ez a helyzet. A nappali többletnek azonban csak két összetevőjét lehet a hivatalos statisztika adataiból megtudni: az ingázók számát (népszámláláskor) és a vendégéjszakák mennyiségét. Az évkönyv CD-jének települési szintű interaktív térképéről vehető a vendégéjszakák száma: $59\,559 \times 1,718 = 102\,322$. Maga a lakónépesség $1718 \times 365 = 627\,070$ „lakóéjszakát” produkál. Ez azt mutatja, hogy a szállóvendégek 16%-kal növelik a városban az emberek számát, s ezáltal a fertőzöttségi mutató nevezőjét. És akkor még nem számoltuk sem az ingázási különbözetet (nincs rá adat az évkönyvben), sem az átutazó vendégeket (az idegenforgalmi látványosságok jegyeladásából lehetne becsülni).

Visegrad bűnügyi statisztikájának van egy erős pontja is, ami megtalálható a toplisták egyikén, csak észre kell venni. Az erőszakos és garázda jellegű bűncselekmények gyakorisága tekintetében az utolsók egyike, nála csak 4 város mutatója kedvezőbb.

(Baktalórántháza is megér egy szót mint a bűnelkövetőket „kibocsátó” városok éllovasa. Mert igaz ugyan, hogy 2004-ben 128 ottani illetőségű bűnelkövető vált ismertté (közülük 38 vagyon elleni bünt követett el), de legalább az nem igaz, hogy erőszakos és garázda bűncselekményben 440-en lettek volna érintettek, mint ahogy a hírmagazinban olvasható. A helyes szám 40.)

* * *

Ha Ön, Olvasóm, használja vagy használni szeretné a Területi statisztikai évkönyvet, írja meg véleményét, javaslatait folyóiratunk szerkesztőségébe!

FÜGGELÉK

A Területi statisztikai évkönyv CD-jén található kistérségi szintű Excel-tábla mutatókatalógusa

Terület, népesség, népmozgalom

Terület; Lakónépesség az év végén; Élve születések száma; Halálozások száma; Természetes szaporodás, illetve fogyás; Belföldi vándorlási különbözet; Állandó vándorlási különbözet; 60 éves és idősebb állandó népesség száma.

Regisztrált munkanélküliek (december)

Regisztrált munkanélküliek száma; Regisztrált munkanélküliek száma, férfi; Regisztrált munkanélküliek száma, nő; Regisztrált, 180 napon túl munka nélkül levők száma; Regisztrált munkanélküli általános iskola 8. osztályánál kevesebb végzettséggel; Regisztrált munkanélküli általános iskolai végzettséggel; Regisztrált munkanélküli szakmunkásképző-végzettséggel; Regisztrált munkanélküli szakiskolai végzettséggel; Regisztrált munkanélküli szakközépiskolai, technikumi, gimnáziumi végzettséggel; Regisztrált munkanélküli főiskolai végzettséggel; Regisztrált munkanélküli egyetemi végzettséggel; Regisztrált munkanélküliek száma, fizikai foglalkozású; Regisztrált munkanélküliek száma, szellemi foglalkozású; Regisztrált munkanélküli pályakezdők száma; Munkavállalási korú állandó népesség.

Társadalombiztosítás

Nyugdíjban, nyugdíjszerű ellátásban részesültek száma; Nyugdíjban, nyugdíjszerű ellátásban részesült férfiak száma; Nyugdíjban, nyugdíjszerű ellátásban részesült nők száma; Nyugdíjban, nyugdíjszerű ellátásban részesültek átlagos nyugdíja; Nyugdíjban, nyugdíjszerű ellátásban részesült férfiak átlagos nyugdíja; Nyugdíjban, nyugdíjszerű ellátásban részesült nők átlagos nyugdíja; Öregségi nyugdíjasok száma; Öregségi nyugdíjas férfiak száma; Öregségi nyugdíjas nők száma; Öregségi nyugdíjasok átlagos nyugdíja; Öregségi nyugdíjas férfiak átlagos nyugdíja; Öregségi nyugdíjas nők átlagos nyugdíja; Tartós bentlakásos és átmeneti elhelyezést nyújtó otthonok működő férőhelyeinek száma; Nappali ellátást adó idős klubjai férőhelyeinek száma.

Szociális ellátás, egészségügy

Bölcsődei férőhelyek száma; Bölcsődébe beírt gyermekek száma; Rendszeres szociális segélyben részesített foglalkoztatásban részt vevők száma; Köz célú foglalkoztatásban részt vevők száma; Közgyógyellátási igazolvánnyal rendelkezők száma; Háziorvosok száma; Házi gyermekorvosok száma.

Személyi jövedelemadó

Személyi jövedelemadót fizetők száma; Személyi jövedelemadó-alapot képező jövedelem; Személyi jövedelemadó.

Lakás, közmű

Lakásállomány; Az épített lakások száma; Az épített 4 és több szobás lakások száma; Az épített lakások összes alapterülete; Épített üdülőegységek száma; Megszűnt lakások száma;

Közüzem ivóvízvezeték-hálózat hossza; Vízálózatba bekapcsolt lakások száma; Összes szolgáltatott víz; Háztartásoknak szolgáltatott víz; Üzemelő közkifolyók száma; Közüzem szennyvízcsatorna-hálózat hossza; Az év folyamán közcatorna-hálózatba bekapcsolt lakások száma; Közcatornába elvezetett összes szennyvíz; Közcatornába tisztítottan elvezetett szennyvíz; Háztartási villamosenergia-fogyasztók száma; Háztartások részére szolgáltatott villamos energia; A teljes gázcsőhálózat hossza; Összes gázfogyasztó száma; Háztartási gázfogyasztók száma; Háztartások részére szolgáltatott gáz.

Oktatás tanévenként

Óvodai feladatellátási helyek száma; Óvodai férőhelyek száma; Óvodába beírt gyermekek száma; Általános iskolai feladatellátási helyek száma; Általános iskolai tanulók száma; Gimnáziumi feladatellátási helyek száma; Gimnáziumi tanulók száma; Szakközépiskolai feladatellátási helyek száma; Szakközépiskolai tanulók száma; Szakiskolai feladatellátási helyek száma; Szakiskolai tanulók száma; Felsőoktatási intézmények egyetemi és főiskolai szintű képzésében részt vevő nappali tagozatos hallgatóinak száma.

Kereskedelem

Nagykereskedelmi raktárak száma; Fogyasztási cikkek nagykereskedelmi raktárainak száma; Kölcsönzőhelyek száma; Személyi használatú és háztartási cikkek kölcsönzőhelyeinek száma; Termelői borkimérések száma; Egyéni vállalkozás által üzemeltetett nagykereskedelmi raktárak száma; Fogyasztási cikk egyéni vállalkozás által üzemeltetett nagykereskedelmi raktárainak száma; Egyéni vállalkozás által üzemeltetett kölcsönzőhelyek száma; Személyi használatú és háztartási cikkek egyéni vállalkozás által üzemeltetett kölcsönzőhelyeinek száma; Egyéni vállalkozás által üzemeltetett termelői borkimérések száma.

Személygépkocsi, telefon, kábel-TV

Személygépkocsi száma; Távbeszélő-fővonalak száma; Egyéni távbeszélő-fővonalak száma; Üzleti távbeszélő-fővonalak száma; Nyilvános távbeszélő-állomások száma; ISDN-vonalak száma; Szolgálati üzemi fővonalak száma; Távbeszélő-fővonalakra várakozók száma; Kábeltelevízió-előfizetők száma; Kábeltelevíziós hálózatba bekapcsolt lakások száma.

Idegenforgalom

Összes kereskedelmi szálláshely szállásférőhelyeinek száma; Vendégéjszakák száma a kereskedelmi szálláshelyeken; A külföldiek által eltöltött vendégéjszakák száma a kereskedelmi szálláshelyeken; Vendégek száma a kereskedelmi szálláshelyeken; Külföldi vendégek száma a kereskedelmi szálláshelyeken; Szállodák szállásférőhelyeinek száma;

Vendégéjszakák száma a szállodákban; Külföldiek által eltöltött vendégéjszakák száma a szállodákban; Vendégek száma a szállodákban; Külföldi vendégek száma a szállodákban;

Magánzállásadás férőhelyeinek száma; Vendégéjszakák száma a magánzállásadásban;

Külföldiek által eltöltött vendégéjszakák száma a magánzállásadásban; Vendégek száma a magánzállásadásban; Külföldi vendégek száma a magánzállásadásban.

Ismertté vált közbűntények és bűnelkövetők

Bűncselekmények száma; Személy elleni bűncselekmények száma; Közlekedési bűncselekmények száma; Házasság, család, ifjúság és nemi erkölcs elleni bűncselekmények száma; Államigazgatás, igazságszolgáltatás és közbiztonság elleni bűncselekmények száma; Közrend elleni bűncselekmények száma; Gazdasági bűncselekmények száma; Vagyon elleni bűncselekmények száma; Az összes bűncselekményből erőszakos és garázda jellegű; Vagyon elleni bűncselekményekkel okozott kár; Vagyon elleni bűncselekményekkel okozott kárból megterült; Bűnelkövetők száma (lakóhely szerint); Bűnelkövetők közül személy elleni bűncselekményt követett el; Bűnelkövetők közül vagyon elleni bűncselekményt követett el.

Interaktív tematikus térképek

(M = megyei szint, K = kistérségi szint, T = települési szint, A = agglomerációs szint)

A mutató megnevezése	M	K	T	A
Lakónépesség, 2005. január 1.	+	+	+	+
Népsűrűség, 2005. január 1.	+	+	+	+
A 120 feletti népsűrűségű településeken lakók aránya, 2005. január 1.	+	+	+	+
A települések átlagos népessége, 2005. január 1.	+	+	+	+
Élve születés 1000 lakosra, 2004	+	+	+	+
Halálozás 1000 lakosra, 2004	+	+	+	+
Természetes szaporodás, illetve fogyás 1000 lakosra, 2004	+	+	+	+
Házasságkötés 1000 lakosra, 2004	+	+	+	+
Válás 1000 lakosra, 2004	+	+	+	+
Belföldi vándorlási különbözet 1000 lakosra, 2004	+	+	+	+
Nemzetközi vándorlási különbözet 1000 lakosra, 2004	+	+	+	+
A belföldi vándorlási különbözet évi átlaga 1000 lakosra, 2000–2004	+	+	+	+
A 60 éves és idősebb népesség aránya az állandó népességen belül, 2005. január 1.	+	+	+	+
A 14 éves és fiatalabb népesség aránya az állandó népességen belül, 2005. január 1.	+	+	+	+
A regisztrált munkanélküliek aránya, 2004. december 20.	+	+	+	+
A regisztrált, 180 napon túl munka nélkül levők aránya a munkanélküliek körében, 2004. december 20.	+	+	+	+
A szellemi foglalkozásúak aránya a regisztrált munkanélküliek körében, 2004. december 20.	+	+	+	+
A legfeljebb általános iskolai végzettségűek aránya a regisztrált munkanélküliek körében, 2004. december 20.	+	+	+	+
A pályakezdekők aránya a regisztrált munkanélküliek körében, 2004. december 20.	+	+	+	+
100 bölcsődei férőhelyre beírt gyermek, 2004	+	+	+	+
A közgyógyellátási igazolvánnyal rendelkezők száma 1000 lakosra, 2004	+	+	+	+
Egy háziorvosra és házi gyermekorvosra jutó lakos, 2004	+	+	+	+
A járóbeteg-szakellátás gyógykezelési esetei egy lakosra, 2004	+	+	+	+
Egy gyógyszerre jutó lakos, 2003	+	+	+	+
Az 1000 lakosra jutó adózók száma, 2004	+	+	+	+
Személyi jövedelemadó-alapot képező jövedelem egy állandó lakosra, 2004	+	+	+	+
Személyi jövedelemadó egy állandó lakosra, 2004	+	+	+	+
100 lakásra jutó lakos, 2004	+	+	+	+
Az épített lakások 10 000 lakosra jutó száma, 2004	+	+	+	+
A 2000–2004 közt épült lakások a 2004. évi lakásállomány %-ában	+	+	+	+
Vezetékes gáz fogyasztó háztartások a lakásállomány %-ában, 2004	+	+	+	+
Egy háztartási fogyasztóra jutó évi villamosenergia-fogyasztás, 2004	+	+	+	+
Távfütésbe bekapcsolt lakás, 2004	+	+	+	+
Közütemi vízvezetékbe bekapcsolt lakások aránya, 2004	+	+	+	+
Közütemi szennyvízvezetékbe bekapcsolt lakások aránya, 2004	+	+	+	+
Egy km közütemi vízvezetékra jutó közütemi szennyvízcsatorna-hálózat hossza, 2004	+	+	+	+
Egy lakosra jutó évi vízfelhasználás, 2004	+	+	+	+
Rendszeres hulladékgyűjtésbe bevont lakások aránya, 2004	+	+	+	+
100 óvodai férőhelyre jutó beírt gyermek, 2004	+	+	+	+
Óvodás gyermek 1000 lakosra, 2004	+	+	+	+
Általános iskolai tanuló 1000 lakosra, 2004	+	+	+	+
A számítógéppel ellátott általános iskolai feladatellátási helyek aránya, 2004	+	+	+	+
Szakközépiskolai tanuló 1000 lakosra, 2004	+	+	+	+
A számítógéppel ellátott gimnáziumi feladatellátási helyek aránya, 2004	+	+	+	+
A számítógéppel ellátott szakközépiskolai feladatellátási helyek aránya, 2004	+	+	+	+
Szakiskolai és speciális szakiskolai tanuló 1000 lakosra, 2004	+	+	+	+
A számítógéppel ellátott szakiskolai és speciális szakiskolai feladatellátási helyek aránya, 2004	+	+	+	+
A felsőoktatási intézmények hallgatói 1000 lakosra, 2004	+	+	+	+
A felsőoktatási intézmények egyetemi, főiskolai szintű képzésben részt vevő nappali tagozatos hallgatói 1000 lakosra, 2004	+	+	+	+
Mozilátogatás 1000 lakosra, 2004	+	+	+	+
Mozifőrhely 1000 lakosra, 2004	+	+	+	+
A települési könyvtárak könyvtári egységei 1000 lakosra, 2004. december 31.	+	+	+	+
Egy beírt olvasóra jutó kölcsönzött könyvtári egység száma, 2004	+	+	+	+
Egy gazdálkodó szervezetre jutó földterület, 2000. március 31.	+	+	+	+
Egy egyéni gazdaságra jutó földterület, 2000. március 31.	+	+	+	+
A szántó aránya az összes földterületből, 2000. március 31.	+	+	+	+
Az erdő aránya az összes földterületből, 2000. március 31.	+	+	+	+
100 hektár mezőgazdasági területre jutó szarvasmarha, 2000. március 31.	+	+	+	+
100 hektár mezőgazdasági területre jutó sertés, 2000. március 31.	+	+	+	+
100 hektár mezőgazdasági területre jutó juh, 2000. március 31.	+	+	+	+
Regisztrált vállalkozás 1000 lakosra, 2004. december 31.	+	+	+	+
Regisztrált jogi személyiségű vállalkozás 1000 lakosra, 2004. december 31.	+	+	+	+
Regisztrált jogi személyiség nélküli vállalkozás 1000 lakosra, 2004. december 31.	+	+	+	+
Regisztrált egyéni vállalkozás 1000 lakosra, 2004. december 31.	+	+	+	+
Nonprofit szervezetek aránya a regisztrált szervezetekből, 2004. december 31.	+	+	+	+
Kiskereskedelmi üzlet 1000 lakosra, 2004. december 31.	+	+	+	+
Az egyéni vállalkozás által üzemeltetett kiskereskedelmi üzletek aránya, 2004. december 31.	+	+	+	+
Kereskedelmi szállásférőhely 1000 lakosra, 2004. július 31.	+	+	+	+
A szállodák szállásférőhelyeinek aránya az összes kereskedelmi szállásférőhelyből, 2004. július 31.	+	+	+	+
A kereskedelmi szálláshelyek vendégéjszakai 1000 lakosra, 2004	+	+	+	+
A külföldi vendégek aránya, 2004	+	+	+	+
Átlagos tartózkodási idő, 2004	+	+	+	+
Kereskedelmi és magánzálláshelyek szállásférőhelyei 1000 lakosra, 2004. július 31.	+	+	+	+
A kereskedelmi és magánzálláshelyek vendégéjszakai 1000 lakosra, 2004	+	+	+	+
A külföldi vendégek aránya a kereskedelmi és magánzálláshelyeken, 2004	+	+	+	+
A külföldiek által elolított vendégéjszakai aránya a kereskedelmi és magánzálláshelyeken, 2004	+	+	+	+
Átlagos tartózkodási idő a kereskedelmi és magánzálláshelyeken, 2004	+	+	+	+
Személygépkocsi 1000 lakosra, 2004. december 31.	+	+	+	+
A Magyarországon első alkalommal forgalomba helyezett személygépkocsi aránya, 2004. december 31.	+	+	+	+
Motorerékpár 10 000 lakosra, 2004. december 31.	+	+	+	+
Távbeszélő-fővonal 1000 lakosra, 2004. december 31.	+	+	+	+
Kábeltelevíziós hálózatba bekapcsolt lakás 1000 lakosra, 2004. december 31.	+	+	+	+
Ismertté vált köztérrel bíró bűncselekmények száma 10 000 lakosra, 2004	+	+	+	+
Az erőszakos és garázda jellegű bűncselekmények száma 10 000 lakosra, 2004	+	+	+	+
Természetes szaporulat, illetve fogyás az előző népszámlálás óta a 2001. február 1-jei népesség %-ában	+	+	+	+
A 15 éves és idősebb népességből a házasok aránya, 2001. február 1.	+	+	+	+
Elvégzett átlagos osztály- (évfolyam-)szám a 7 éves és idősebb népesség körében, 2001. február 1.	+	+	+	+
A mezőgazdaság és erdőgazdálkodás foglalkoztatottjai az összes foglalkoztatott %-ában, 2001. február 1.	+	+	+	+
Az ipar és az építőipar foglalkoztatottjai az összes foglalkoztatott %-ában, 2001. február 1.	+	+	+	+
A szolgáltatás jellegű ágazatok foglalkoztatottjai az összes foglalkoztatott %-ában, 2001. február 1.	+	+	+	+

A más településre dolgozni járó foglalkoztatottak aránya, 2001. február 1.	+	+
A naponta bejáró foglalkoztatottak aránya, 2001. február 1.	+	+
Száz háztartásra jutó személy, 2001. február 1.	+	+
A családban élők átlagos száma, 2001. február 1.	+	+
A szobák átlagos száma, 2001. február 1.	+	+
Az összkomfortos lakások aránya, 2001. február 1.	+	+
A komfort nélküli lakások aránya, 2001. február 1.	+	+

IRODALOM

- Babus Endre*: Bűnözési toplista. Fekete városok. HVG, 2005. november 19.
- Dr. Balogh Miklós*: A társadalomstatisztika fejlesztésének feladatai. Területi Statisztika, 1998. szeptember
- Faluvégi Albert*: Kistérségeink helyzete az EU küszöbén. Területi Statisztika, 2004. szeptember
- Dr. Katona Tamás*: Mérési és megbízhatósági problémák a területi statisztikában.
In: Farkas B. – Lengyel Imre (szerk.): Versenyképesség – regionális versenyképesség
SZTE Gazdaságtudományi Kar Közleményei. JATEPress, Szeged
Az interneten: www.eco.u-szeged.hu/tudkozelemeny/2000_Katona.html
- Dr. Klinghammer István*: Statisztikai térképek – térképes statisztikák. In: Dövényi Zoltán– Schweitzer Ferenc (szerk.): A földrajz dimenziói. Tiszteletkötet a 65 éves Tóth Józsefnek. MTA Földrajztudományi Kutatóintézet, Budapest, 2005
- Dr. Marosi Lajos*: A bűncselekmények gyakoriságának változása térben és időben. Területi Statisztika, 1999. január
- Területi statisztikai évkönyv 2004. KSH, Budapest, 2005

Kulcsszavak: Területi statisztikai évkönyv, interaktív térképek, területi módszertan, bűnügyi statisztika, kriminálstatisztika, erőszak, ERÜBS.

Resume

The CD-ROM annexed to the Regional Statistical Yearbook of Hungary has already provided new opportunities for users for two years. After a short review of the yearbook's development and the different levels of spatial analysis, the paper presents new, subregional level data included in an Excel table and interactive thematic maps, as well as a few possible solutions for their use and development. For the sake of illustration, the author takes use of statistical data on crimes.